

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET:

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/7/2000

OPINIE O REFORMACH W ROK PO ICH WPROWADZENIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Reformy ochrony zdrowia, systemu emerytalnego i administracji publicznej weszły w życie od początku roku '99. Czwarta z wielkich reform społecznych - reforma oświaty - rozpoczęła się wraz z nowym rokiem szkolnym 1999/2000 i w tym pomiarze¹ nie badaliśmy jej społecznej oceny.

Z sondażu przeprowadzonego w pół roku po wprowadzeniu reform wynikało, że w społeczeństwie brak było przekonania, że reformy są „dla ludzi”. Znacząca liczba ankietowanych nie miała jeszcze wyrobionej opinii o skutkach reform dla zwykłych obywateli, znaczny odsetek badanych był też przekonany, że dla ludzi takich jak oni reformy emerytalna i administracji nie mają żadnego znaczenia. Od rozpoczęcia reform społecznych minął już rok. Czy upływ czasu i osobiste „doświadczenie reform” w życiu codziennym wpłynęły na opinie o ich społecznych skutkach? Interesowało nas, jak obecnie przedstawia się społeczny bilans korzyści i strat wynikających ze zmian, czy reformy ułatwiają czy też utrudniają ludziom załatwianie spraw dotyczących rent i emerytur, kontakty z urzędami oraz placówkami służby zdrowia.

CZY REFORMY SĄ KORZYSTNE DLA LUDZI?

Już pierwsze tygodnie wdrażania reform wystarczyły, by ujawniły się ich słabe strony i niedociągnięcia. Kłopoty z wprowadzeniem zmian w systemie emerytalnym związane były m. in. z niesprawnością systemu komputerowego i związanym z tym opóźnieniem wypłat rent i emerytur, trudnościami z egzekwowaniem płatności składek na ZUS, zapisami do otwartych

¹ Badanie „Państwo i obywatel” przeprowadzono w dniach 3-15 grudnia '99 na liczącej 1521 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

funduszy emerytalnych. Najwięcej emocji wywołały zmiany w ochronie zdrowia. Spowodowały one istotne zakłócenia w funkcjonowaniu placówek służby zdrowia, dezorientację i niezadowolenie pacjentów, protesty lekarzy i pielęgniarek. Bez większych emocji przebiegało wprowadzenie reformy administracji państwowej, chociaż i w tym przypadku nie obyło się bez trudności wynikających z faktu, że nastąpił rozdźwięk między przekazaniem kompetencji i uprawnień samorządom terytorialnym a przekazaniem środków finansowych na realizację lokalnych potrzeb i celów. O ile jednak kłopoty z wprowadzeniem reformy emerytalnej i administracyjnej angażowały przede wszystkim osoby odpowiedzialne za ich wdrażanie, autorów zmian oraz ich politycznych oponentów, o tyle skutki zmian w systemie ochrony zdrowia jako pierwsi odczuli przede wszystkim zwykli obywatele. Nic więc dziwnego, że ta reforma spotyka się ze szczególną krytyką.

W rok po rozpoczęciu reform największe grupy ankietowanych nadal są zdania, że wprowadzone zmiany w systemie emerytalnym i administracji państwowej nie mają znaczenia dla zwykłych obywateli (odpowiednio 36% i 35%). W ocenie zmian w systemie ochrony zdrowia zdecydowanie przeważa opinia, iż reforma jest niekorzystna dla ludzi (59%).

Tabela 1

Jak Pan(i) sądzi, czy dla ludzi takich jak Pan(i) wprowadzenie:	Jest korzystne			Nie ma znaczenia			Jest niekorzystne			Trudno powiedzieć		
	III '99	VI '99	XII '99	III '99	VI '99	XII '99	III '99	VI '99	XII '99	III '99	VI '99	XII '99
	w procentach											
- reformy systemu emerytalnego	28	29	30	36	35	36	17	17	17	20	19	17
- reformy służby zdrowia	21	18	19	14	14	10	46	50	59	20	19	13
- reformy administracji państwowej (samorządowej) - związanej z wprowadzeniem powiatów i zmniejszeniem liczby województw	17	20	20	33	30	35	23	19	25	27	31	20

Oceny bilansu społecznych korzyści i strat związanych z reformą systemu emerytalnego pozostały stabilne: 30% badanych uznaje wprowadzone zmiany za korzystne dla ludzi takich jak oni, 36% uważa, że są one bez znaczenia, a 17% ocenia je niekorzystnie. W wymiarze ogólnospołecznym odniesione korzyści przeważają zatem nad stratami będącymi skutkiem wprowadzonych zmian, ale największa część respondentów uważa, że zmiany te nie mają znaczenia dla zwykłych obywateli.

Zmieniło się postrzeganie bilansu korzyści i strat wynikających z wprowadzenia reformy administracji państwowej. Wprawdzie stabilna jest liczba respondentów oceniających ją korzystnie (20%), ale spadkowi odsetka wskazań „trudno powiedzieć” (z 31% w czerwcu do 20% w grudniu '99) towarzyszy wzrost liczby badanych oceniających ją niekorzystnie (z 19% do 25%) oraz odsetka tych, którzy uważają, że wprowadzone zmiany nie mają znaczenia dla zwykłych obywateli (z 30% do 35%).

Wyraźnie pogorszyły się natomiast opinie dotyczące zmian w funkcjonowaniu ochrony zdrowia. Narasta przekonanie, że reforma służby zdrowia jest niekorzystna dla zwykłych obywateli (z 46% w marcu i 50% w czerwcu do 59% w grudniu '99). Jednocześnie wraz z upływem czasu sprzyjającym wyrobieniu sobie opinii o tej reformie (od czerwca spadek wskazań „trudno powiedzieć” o 6 punktów) maleje liczba osób uznających zmiany w ochronie zdrowia za nieważne dla zwykłych ludzi, a odsetek ankietowanych oceniających je jako korzystne utrzymuje się na tym samym poziomie. Podobnie jak na początku roku '99, mniej więcej jedna piąta badanych (19%) sądzi, że wprowadzone zmiany są korzystne dla pacjentów.

Z porównania kolejnych pomiarów opinii społecznej wynika, że postrzeganie reformy systemu emerytalnego ukształtowało się już na początku jej funkcjonowania, opinie o zmianach wprowadzonych w ochronie zdrowia pogarszają się w miarę upływu czasu, a wahania opinii o reformie samorządowej związanej z wprowadzeniem powiatów i zmniejszeniem liczby województw dopiero się kształtują. Najwięcej niezadowolonia budzi reforma służby zdrowia, najmniej - reforma systemu emerytalnego.

Okazuje się, że wizja korzyści i strat wynikających z wprowadzenia zmian związana jest nie tylko z położeniem społecznym i cechami demograficznymi respondentów, ale także z ich orientacją polityczną.

Tabela 2

Kategorie społeczno-demograficzne	Czy dla ludzi takich jak Pan(i) wprowadzenie reformy systemu emerytalnego, służby zdrowia i administracji jest korzystne czy też niekorzystne?*					
	Reforma systemu emerytalnego		Reforma służby zdrowia		Reforma administracji państwowej	
	korzystna	niekorzystna	korzystna	niekorzystna	korzystna	niekorzystna
	w procentach					
Wiek						
Od 18 do 24 lat	62	12	27	50	26	25
25-34	53	14	21	61	27	19
35-44	33	18	18	57	21	27
45-54	14	21	18	62	18	29
55-64	8	16	15	58	14	28
65 lat i więcej	8	18	11	63	11	24
Wykształcenie						
Podstawowe	15	17	12	62	12	28
Zasadnicze zawodowe	29	19	18	55	15	28
Średnie	39	15	21	60	27	23
Wyższe	42	15	30	53	33	18
Ocena własnych warunków materialnych						
Złe	22	24	14	65	17	32
Średnie	27	14	16	59	16	23
Dobre	48	10	32	47	32	19
Poglądy polityczne						
Lewica	24	22	13	74	15	33
Centrum	33	17	19	60	20	28
Prawica	40	14	27	48	33	18
Niezdecydowani	20	13	14	50	10	21
* Pominięto odpowiedzi: „nie ma znaczenia” oraz „trudno powiedzieć”.						

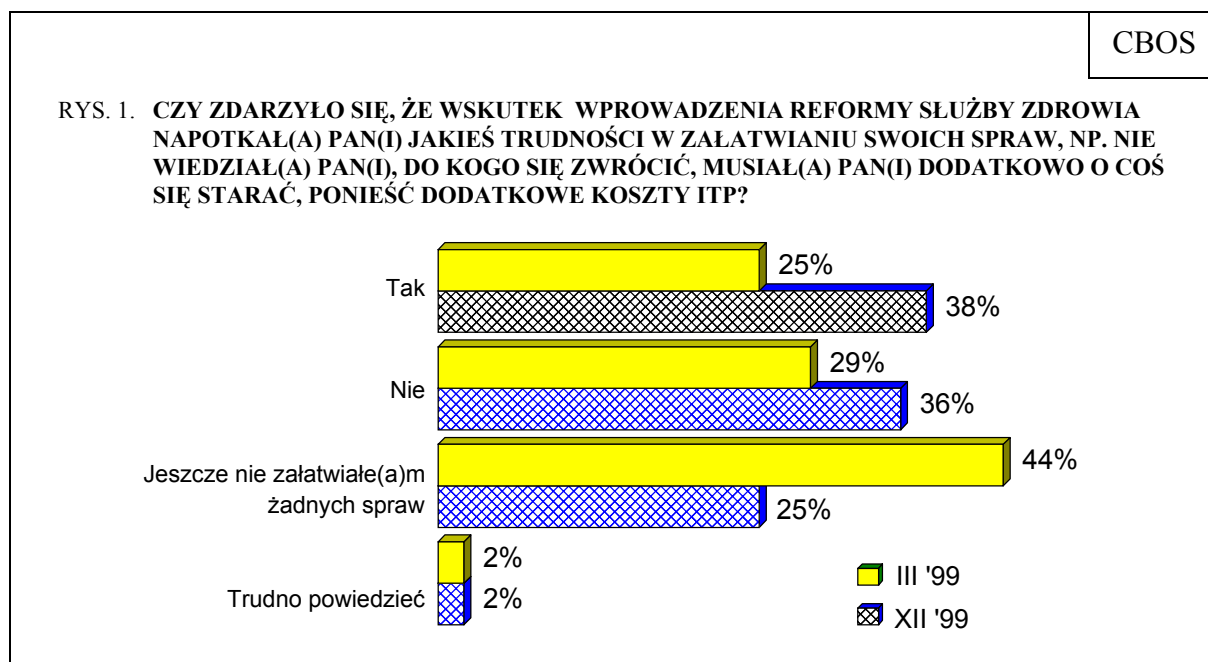
Stopień społecznego uwarunkowania poglądów jest różny w zależności od reformy, której dotyczy. Reforma emerytalna jest korzystna przede wszystkim w opinii ludzi młodych, którzy faktycznie mają szanse skorzystać z niej w przyszłości. Ogólnie można stwierdzić, że im wyższe wykształcenie i lepsza sytuacja materialna ankietowanych, tym częściej postrzegają oni wszystkie wprowadzone zmiany jako korzystne dla siebie i ludzi takich jak oni. Największy krytycyzm w stosunku do reform przejawiają przede wszystkim grupy słabe ekonomicznie i słabo wykształcone. Zapewne wiąże się to z ogólnym nastawieniem lękowym wobec wszelkich zmian, które najczęściej cechuje ludzi o zachwianym poczuciu bezpieczeństwa materialnego, gorzej wykształconych, społecznie bezradnych.

Istotnym czynnikiem różnicującym opinie o reformach jest deklarowana orientacja polityczna ankietowanych. Poglądy prawicowe sprzyjają korzystnym ocenom społecznych skutków każdej z reform. Można stąd wnosić, że opinie o reformach wprowadzonych przez rząd są powiązane z kredytem zaufania do prawicy i rozpoczętych przez nią zmian ustroju społecznego. Wśród osób identyfikujących się z prawicą - odwrotnie niż wśród utożsamiających się z lewicą - ocena społecznych skutków zmian wynikających z reformy emerytalnej i reformy administracji państwowej wypada korzystnie. Jednak nawet w tej grupie - wśród osób o poglądach prawicowych - przekonanie, że reforma służby zdrowia jest niekorzystna dla zwykłych ludzi (48%), wyraźnie dominuje nad opinią, iż jest ona korzystna (27%).

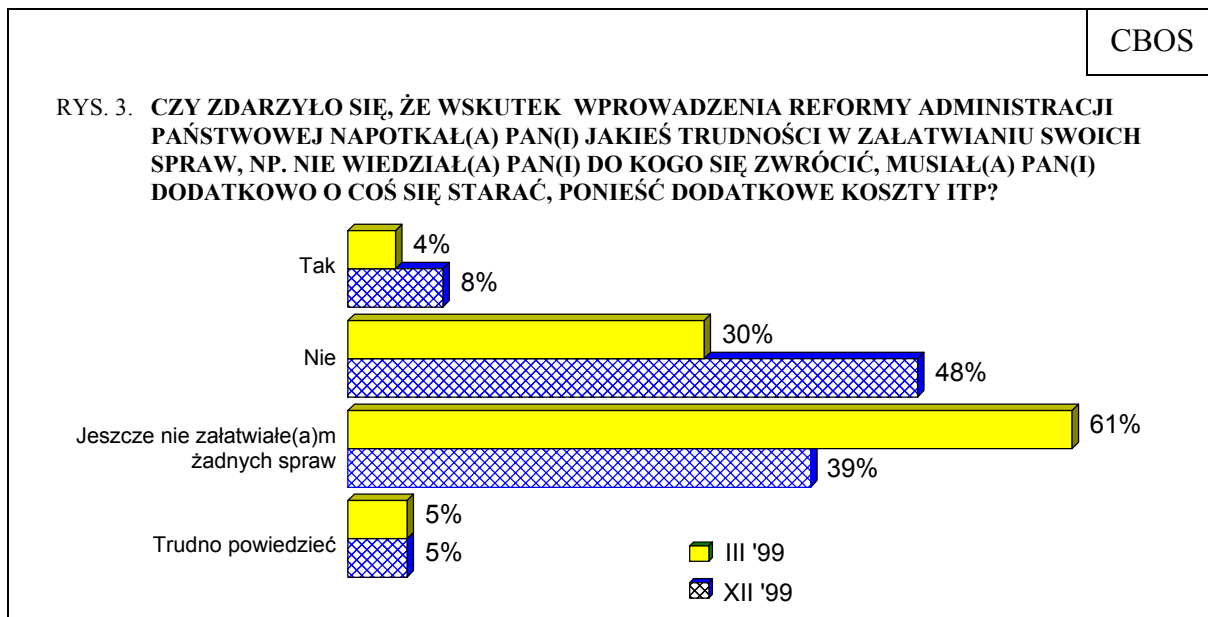
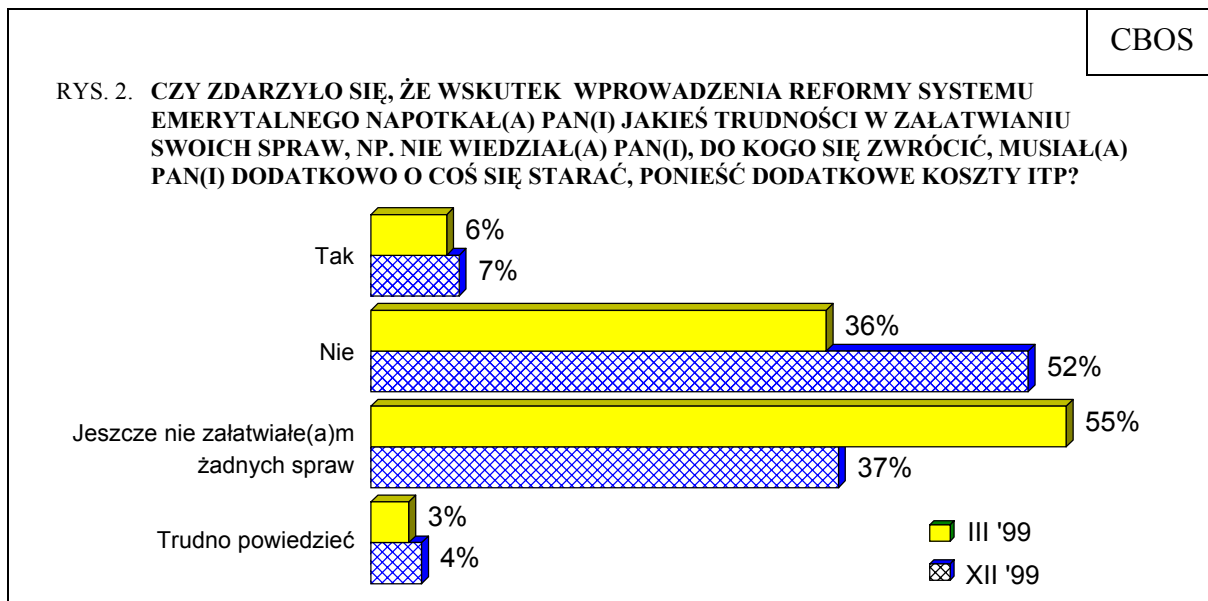
OSOBISTE DOŚWIADCZENIA W „ZREFORMOWANEJ RZECZYWISTOŚCI”

Największy odsetek ankietowanych wypowiadających się o załatwianiu różnego rodzaju spraw w zreformowanych sferach życia publicznego deklaruje osobiste doświadczenia z placówkami służby zdrowia. Od marca '99 znacząco zwiększył się (z 56% do 75%) zasięg osobistych doświadczeń Polaków w tej dziedzinie. Tylko jedna czwarta respondentów deklaruje, że po wprowadzeniu reformy służby zdrowia nie załatwiała jeszcze żadnych spraw. Wprawdzie - podobnie jak na początku roku '99 - opinie o odczuwanych przez obywateli skutkach zmian nadal są podzielone, to jednak w większym stopniu wzrósł odsetek osób

wskazujących na trudności w załatwianiu spraw związanych z ochroną zdrowia niż na brak utrudnień (wzrost odpowiednio o 13 punktów i 7 punktów). Obecnie 38% badanych narzeka na powstałe wskutek zmian utrudnienia, ale mniej więcej taka sama liczba ankietowanych (36%) deklaruje, że nie napotkała żadnych trudności w kontaktach ze służbą medyczną.



Wzrost osobistych doświadczeń w załatwianiu spraw związanych z funkcjonowaniem systemu emerytalnego (z 45% w marcu do 63% w grudniu) i samorządu terytorialnego (odpowiednio z 39% do 61%) wiąże się ze znacznie większym przyrostem liczby osób nie odczuwających utrudnień niż odsetka tych, które napotkały jakieś trudności. Nadal tylko nieliczni ankietowani deklarują jakieś trudności w załatwianiu spraw. Wprawdzie liczba sygnalizowanych utrudnień w kontaktach z urzędami wzrosła w tym czasie dwukrotnie, ale w dalszym ciągu zdecydowanie przeważają opinie o braku trudności w załatwianiu spraw.



Należy wyraźnie podkreślić, że mimo iż - w opinii ankietowanych - załatwianie spraw w „zreformowanej rzeczywistości” raczej nie stwarza utrudnień (z wyjątkiem doświadczeń z placówkami medycznymi), to nie świadczy to jeszcze o istnieniu usprawnień i ułatwień po wprowadzeniu zmian. Tego rodzaju zmiany na korzyść postrzegane są tylko przez nielicznych: po 3% badanych wskazuje na pozytywne - pod tym względem - skutki wdrożenia reformy systemu emerytalnego i reformy administracji państwowej.

Tabela 3

Czy zdarzyło się, że zmiany, jakie nastąpiły w , ułatwiły Panu(i) szybkie i sprawne załatwienie jakiejś sprawy?	Odsetki odpowiedzi twierdzących	
	III '99	XII '99
- ubezpieczeniach emerytalnych	1	3
- funkcjonowaniu służby zdrowia	3	7
- administracji państwowej (samorządowej) - związane z wprowadzeniem powiatów i zmniejszeniem liczby województw	2	3

Warto odnotować, że w zmianach wprowadzonych w ochronie zdrowia, a ta reforma oceniana jest najgorzej, wraz z upływem czasu respondenci zauważają pewne usprawnienia. W stosunku do marca '99 minimalnie (o 4 punkty) zwiększył się odsetek badanych, którym udało się szybko i sprawnie załatwić sprawy w placówkach medycznych.

Opracowała
Macieja FALKOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Jak Pan(i) sądzi, czy dla ludzi takich jak Pan(i), wprowadzenie reformy systemu emerytalnego jest (lub będzie) korzystne czy też niekorzystne?

(%)

	Korzystne	Nie ma znaczenia	Niekorzystne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	36	17	17	1518
Płeć					
Mężczyźni	30	33	19	18	720
Kobiety	30	39	15	16	797
Wiek					
18-24 lat	62	7	12	19	217
25-34	53	14	14	19	268
35-44	33	29	18	20	299
45-54	14	50	21	15	289
55-64	8	58	16	16	204
65 lat i więcej	8	61	18	12	239
Miejsce zamieszkania					
Wieś	26	39	16	19	550
Miasto do 20 tys.	29	33	22	15	181
20 - 100 tys.	26	41	17	17	299
101 - 500 tys.	31	36	15	18	265
501 tys. i więcej mieszk.	43	24	16	15	223
Wykształcenie					
Podstawowe	15	49	17	18	422
Zasadnicze zawodowe	29	35	19	17	414
Średnie	39	29	15	17	533
Wyższe	42	30	15	13	148
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	42	24	18	16	99
Prac. umysł. niż. szczebla	42	25	13	19	156
Pracownicy fiz.- umysł.	46	27	14	14	129
Robotnicy wykwalifikowani	33	28	20	19	145
Robotnicy niewykwalifik.	24	21	17	38	52
Rolnicy	20	40	22	18	63
Pracujący na własny rach.	52	20	14	14	70
Bierni zawodowo					
Renciści	9	58	19	14	185
Emeryci	6	61	18	13	311
Uczniowie i studenci	65	7	9	20	100
Bezrobotni	32	24	22	22	131
Gospodynie domowe i inni	43	30	10	17	77
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	34	33	17	15	306
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	44	18	13	24	106
sekt. pryw. poza rolnict.	46	21	16	17	268
prywatnym gosp. rolnym	14	42	23	21	67
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	26	29	22	22	217
276 - 399	32	34	16	18	166
400 - 549	27	40	18	14	335
550 - 799	27	42	19	12	226
Powyżej 799 zł	39	36	11	13	234
Ocena własnych war. mater.					
Złe	22	37	24	17	559
Średnie	27	40	14	19	620
Dobre	48	28	10	13	339
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	25	44	9	22	77
Raz w tygodniu	29	39	17	14	726
1-2 razy w miesiącu	26	36	15	23	244
Kilka razy w roku	34	30	18	17	303
W ogóle nie uczestniczy	34	29	17	19	163
Poglądy polityczne					
Lewica	24	41	22	13	376
Centrum	33	29	17	20	416
Prawica	40	36	14	11	407
Trudno powiedzieć	20	40	13	26	317

Tabela 2. Jak Pan(i) sądzi, czy dla ludzi takich jak Pan(i), wprowadzenie reformy służby zdrowia jest (lub będzie) korzystne czy też niekorzystne?

(%)

	Korzystne	Nie ma znaczenia	Niekorzystne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	10	59	13	1521
Płeć					
Mężczyźni	18	10	58	14	721
Kobiety	19	10	59	12	799
Wiek					
18-24 lat	27	10	50	13	217
25-34	21	8	61	11	268
35-44	18	11	57	14	299
45-54	18	7	62	13	290
55-64	15	10	58	17	206
65 lat i więcej	11	14	63	12	239
Miejsce zamieszkania					
Wieś	16	10	57	16	550
Miasto do 20 tys.	19	14	58	9	181
20 - 100 tys.	16	8	62	13	299
101 - 500 tys.	24	9	54	13	266
501 tys.i więcej mieszk.	19	9	62	10	224
Wykształcenie					
Podstawowe	12	11	62	15	423
Zasadnicze zawodowe	18	12	55	14	413
Średnie	21	7	60	13	536
Wyższe	30	10	53	7	148
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	28	11	54	7	99
Prac. umysł. niż. szczebla	17	4	67	13	156
Pracownicy fiz. - umysł.	23	8	58	11	129
Robotnicy wykwalifikowani	17	8	62	13	144
Robotnicy niewykwalifik.	21	9	45	26	52
Rolnicy	15	12	65	7	63
Pracujący na własny rach.	26	12	51	11	70
Bierni zawodowo					
Renciści	11	7	66	16	186
Emeryci	14	13	61	12	313
Uczniowie i studenci	30	14	43	14	100
Bezrobotni	19	9	54	17	131
Gospodynie domowe i inni	19	14	53	14	77
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	21	8	60	11	308
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	19	5	61	16	106
sekt. pryw. poza rolnict.	23	8	58	11	268
prywatnym gosp. rolnym	16	12	60	13	67
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	16	8	60	15	217
276 - 399	17	9	58	16	166
400 - 549	15	8	67	10	335
550 - 799	18	11	59	11	228
Powyżej 799 zł	28	10	52	10	234
Ocena własnych war. mater.					
Źłe	14	9	65	12	560
Średnie	16	12	59	14	621
Dobre	32	9	47	12	339
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	24	17	41	17	77
Raz w tygodniu	19	11	57	13	728
1-2 razy w miesiącu	14	8	61	16	244
Kilka razy w roku	21	9	59	11	304
W ogóle nie uczestniczy	15	7	67	11	163
Poglądy polityczne					
Lewica	13	7	74	6	379
Centrum	19	8	60	13	416
Prawica	27	12	48	13	407
Trudno powiedzieć	14	13	50	23	317

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy dla ludzi takich jak Pan(i), wprowadzenie reformy administracji państwowej (samorządowej) - związanej z wprowadzeniem powiatów i zmniejszeniem liczby województw jest (lub będzie) korzystne czy też niekorzystne?

(%)

	Korzystne	Nie ma znaczenia	Niekorzystne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	20	35	25	20	1521
Płeć					
Mężczyźni	21	32	30	17	721
Kobiety	19	38	21	22	799
Wiek					
18-24 lat	26	30	25	19	217
25-34	27	40	19	14	268
35-44	21	31	27	21	299
45-54	18	35	29	18	290
55-64	14	32	28	25	206
65 lat i więcej	11	41	24	23	239
Miejsce zamieszkania					
Wieś	17	36	27	19	550
Miasto do 20 tys.	21	34	29	16	181
20 - 100 tys.	20	30	26	23	299
101 - 500 tys.	23	36	23	19	266
501 tys.i więcej mieszk.	22	37	20	21	224
Wykształcenie					
Podstawowe	12	37	28	24	423
Zasadnicze zawodowe	15	35	28	21	413
Średnie	27	32	23	18	536
Wyższe	33	37	18	12	148
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	33	33	18	16	99
Prac.umysł.niż.szczebła	22	37	22	19	156
Pracownicy fiz. - umysł.	20	42	23	15	129
Robotnicy wykwalifikowani	23	27	29	21	144
Robotnicy niewykwalifik.	23	32	20	25	52
Rolnicy	16	30	38	16	63
Pracujący na własny rach.	32	24	32	12	70
Bierni zawodowo					
Renciści	13	35	27	25	186
Emeryci	14	40	27	20	313
Uczniowie i studenci	37	23	15	25	100
Bezrobotni	14	37	31	18	131
Gospodynie domowe i inni	14	42	17	26	77
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	25	33	25	18	308
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	24	30	19	26	106
sekt. pryw. poza rolnict.	26	35	26	14	268
prywatnym gosp. rolnym	13	32	36	19	67
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	14	36	30	19	217
276 - 399	14	42	26	17	166
400 - 549	19	34	28	18	335
550 - 799	22	39	21	18	228
Powyżej 799 zł	31	33	21	16	234
Ocena własnych war. mater.					
Złe	17	33	32	18	560
Średnie	16	38	23	23	621
Dobre	32	32	19	17	339
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	35	20	28	77
Raz w tygodniu	23	35	26	17	728
1-2 razy w miesiącu	13	41	26	20	244
Kilka razy w roku	16	34	27	23	304
W ogóle nie uczestniczy	25	28	24	23	163
Poglądy polityczne					
Lewica	15	37	33	15	379
Centrum	20	31	28	21	416
Prawica	33	36	18	13	407
Trudno powiedzieć	10	36	21	33	317